

ČESKÁ REPUBLIKA

ROZSUDEK JMÉNEM REPUBLIKY

Nejvyšší správní soud rozhodl v senátu složeném z předsedy JUDr. Jaroslava Vlašína a soudců JUDr. Milana Kamlacha a JUDr. Petra Průchy v právní věci žalobce: **D. K.**, zastoupeného JUDr. Lubomírem Müllerem, advokátem se sídlem Symfonická 1496/9, Praha 5, proti žalované: **Česká správa sociálního zabezpečení**, se sídlem Křížová 25, Praha 5, o přezkoumání rozhodnutí žalované ze dne 26. 11. 2007, č. x, o kasační stížnosti žalované proti rozsudku Krajského soudu v Plzni ze dne 3. 2. 2009, č. j. 16 Cad 61/2008 – 32,

t a k t o :

Rozsudek Krajského soudu v Plzni ze dne 3. 2. 2009, č. j. 16 Cad 61/2008 – 32, **se zrušuje** a věc **se vrací** tomuto soudu k dalšímu řízení.

O d ů v o d n ě n í :

Rozhodnutím ze dne 26. 11. 2007, č. x žalovaná Česká správa sociálního zabezpečení přiznala žalobci od 1. 1. 1996 starobní důchod podle § 29 písm. b) zákona č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění, (dále též „zákon č. 155/1995 Sb.“) ve výši 3629 Kč. Důchod byl postupně zvyšován - naposledy dle nařízení vlády č. 461/2006 Sb. od ledna 2007 na výslednou částku 7193 Kč měsíčně. V napadeném rozhodnutí žalovaná uvedla, že základní výměra důchodu žalobce činí 680 Kč měsíčně, procentní výměra se stanoví procentní sazbou z výpočtového základu, který činí 521 Kč a výše odpovídá osobnímu vyměřovacímu základu 521 Kč měsíčně za roky 1964 – 1995. Procentní výměra ke dni vzniku nároku na důchod za 15 roků pojištění činí 22,5% výpočtového základu, což je 118 Kč měsíčně. Příplatek k důchodu dle § 25 odst. 7 zákona č. 119/1990 Sb., o soudní rehabilitaci, (dále též „zákon č. 119/1990 Sb.“) činí za 72 měsíců celkem 1390 Kč. Procentní výměra důchodu vypočteného dle zákona č. 100/1988 Sb. činí 737 Kč. Žalobci náleží důchod ve výši 2127 Kč. Procentní výměra po zvýšení o 38,6 % činí 2949 Kč měsíčně. Příplatek ke starobnímu důchodu podle § 25 odst. 7 zákona č. 119/1990 Sb. žalobci náleží ve výši 1390 Kč. Jedná se o příplatek za 10 měsíců vazby ve III. pracovní kategorii v období od 1. 8. 1955 do 1. 6. 1956 (10 měsíců a 15 Kč, celkem 150 Kč) a za 62 měsíců výkonu trestu v I. pracovní kategorii URAN v období od 2. 6. 1956 do 1. 8. 1961 (62 měsíců a 20 Kč, celkem 1240 Kč). Doplatek k důchodu podle § 55 zákona č. 155/1995 Sb. náleží žalobci 3 roky zpětně od uplatnění žádosti o důchod, tj. od 6. 8. 2000. Žádost o starobní důchod uplatnil žalobce u německého nositele pojištění dne 6. 8. 2003. Doplatek k důchodu za období od

6. 8. 2003 do 30. 6. 2005 ve výši 348 880 Kč byl žalobci vyplacen na základě potvrzení o žití ze dne 16. 6. 2005 prostřednictvím České národní banky na účet žalobce v Německu. K předchozím žádostem, kterými žalobce žádal pouze o rehabilitační příplatek, žalovaná nepřihlédla, neboť rehabilitační příplatek je vázán na starobní důchod (§ 98 zákona č. 155/1995 Sb.), a proto žalovaná posoudila žádost sepsanou na příslušném formuláři datovaném dne 6. 8. 2003 jako žádost o rehabilitační příplatek k důchodu. Doplatek rehabilitačního příplatku žalobci náležel, stejně jako doplatek starobního důchodu od 6. 8. 2000, tj. 3 roky zpětně od uplatnění žádosti o starobní důchod dne 6. 8. 2003. Tímto rozhodnutím byl dle žalované realizován rozsudek Krajského soudu v Plzni ze dne 9. 10. 2007 č. j. 16 Cad 335/2006.

Žalobce v žalobě namítal, že žalovaná procesně konala až na základě jeho žádosti předložené dne 6. 8. 2003 u německého nositele pojištění, přičemž takto mohla postupovat již na základě žádostí předchozích. Žalobce nesouhlasil se žalovanou, která mu nepřiznala rehabilitační příplatek na základě jeho dřívějších žádostí, neboť tento příplatek je vázán na starobní důchod. I kdyby výplata důchodu byla limitována tříletou lhůtou podle § 55 zákona č. 155/1995 Sb., výplata příplatku k důchodu takto limitována není s ohledem na § 25 odst. 4 zákona č. 119/1990 Sb. Žalovaná v rozporu s požadavkem vysloveným v rozsudku Krajského soudu v Plzni ze dne 9. 10. 2007, sp. zn. 16 Cad 335/2006 neuvedla ve výrokové části rozhodnutí výši doplatku starobního důchodu, přičemž v odůvodnění rozhodnutí se zabývala otázkou doplatku jen do dne 30. 6. 2005, ačkoliv rozhodnutí bylo vydáno až dne 26. 11. 2007.

Krajský soud v Plzni uvedl, že podle čl. 32 odst. 1 Smlouvy mezi Českou republikou a Spolkovou republikou Německo o sociálním zabezpečení se žádost podaná u instituce v druhém smluvním státě považuje za žádost podanou u příslušného nositele pojištění. Žalovaná postupovala správně, pokud považovala řízení o přiznání starobního důchodu za zahájené dnem podání žádosti o důchod u německého nositele pojištění dne 6. 8. 2003. Přesný výpočet osobního vyměřovacího základu není běžným standardem odůvodnění žalované, pokud ho žalobce potřeboval pro uplatnění opravného prostředku, měl podle § 89 odst. 3 zákona č. 582/1991 Sb. požádat žalovanou o sdělení podkladů pro výpočet důchodu, stejně závěry krajský soud vyslovil i stran určení procentní výměry pojištění za dobu 15 let pojištění.

Krajský soud žalované vytkl, že výše doplatku je uvedena pouze v odůvodnění rozhodnutí, nikoliv v jeho výroku, žalovaná se neřídila právním názorem vysloveným v rozsudku Krajského soudu v Plzni ze dne 9. 10. 2007, č. j. 16 Cad 335/2006 - 33. Ve výrokové části rozhodnutí musí být uveden vyčíslený doplatek ke starobnímu důchodu, a to ve výsledné částce z důvodů, které jsou uvedeny v citovaném rozsudku. Tímto názorem byla žalovaná zavázána a měla se jím řídit a již pro tuto vadu by bylo možno bez dalšího napadené rozhodnutí zrušit.

Krajský soud dále dovodil, že § 25 odst. 4 zákona č. 119/1990 Sb. se na projednávanou věc nevztahuje, neboť toto ustanovení dopadá na případy, kdy výplata dávky byla následkem vazby nebo výkonu trestu nesprávně vyměřena, což není případ žalobce.

Podle § 98 zákona č. 155/1995 Sb. se příplatek k důchodu upravený v § 25 odst. 7 zákona č. 119/1990 Sb. slučuje s procentní výměrou důchodu a tvoří s důchodem nadále jeden celek, z čehož žalovaná dovodila, že prekluzivní lhůta 3 let pro výplatu důchodu podle § 55 zákona č. 155/1995 Sb. se dotýká též příplatku k důchodu. Podle rozhodnutí Vrchního soudu v Praze ze dne 19. 8. 1996, č. j. 1 Cao 60/96 se však příplatek k důchodu podle § 25 odst. 7 zákona č. 119/1990 Sb. poskytuje buď od 1. 7. 1990, byl-li poškozený k tomuto dni poživitelem důchodu, nebo od přiznání důchodu, stane-li se poškozený poživitelem důchodu po tomto datu. Z předmětného rozhodnutí vyplývá, že s ohledem na znění § 25 odst. 7 zákona č. 119/1990 Sb., kde není užito výrazu „vzniká nárok na poskytnutí“ nýbrž „se poskytuje“, má být příplatek poskytován od 1. 7. 1990, resp. od data přiznání důchodu, aniž by se na příplatek vztahovala 3-letá prekluzivní lhůta pro výplatu dávky (příplatek k důchodu byl v případě řešeném Vrchním soudem v Praze přiznán ještě před účinností zákona č. 155/1995 Sb., zákon č. 100/1988 Sb. však obsahoval § 58a obsahově obdobný s ust. § 98 zákona č. 155/1995 Sb.). Z uvedeného

krajský soud dovodil, že žalobci měl být příplatek k důchodu poskytován (tj. vyplácen) ode dne přiznání důchodu, tj. od 1. 1. 1996, a to bez ohledu na skutečnost, že důchod samotný byl žalobci vyplácen pouze 3 roky zpětně od podání žádosti o důchod. Krajský soud proto rozhodnutí žalované zrušil a věc jí vrátil k dalšímu řízení, ve kterém ji zavázal, aby rozhodla tak, že žalobci přízná příplatek k důchodu podle § 25 odst. 7 zákona č. 119/1990 Sb. od 1. 1. 1996 a ve výrokové části rozhodnutí uvede konečnou výši doplatku.

Proti tomuto rozsudku podala včas kasační stížnost žalovaná Česká správa sociálního zabezpečení (dále jen „stěžovatelka“), a to z důvodu uvedeného v § 103 odst. 1 písm. a) zákona č. 150/2002 Sb., soudního řádu správního (dále „s. ř. s.“). Vyslovila názor, že příplatek k důchodu podle § 25 zákona č. 119/1990 Sb. se podle § 98 zákona č. 155/1995 Sb. slučuje s procentní výměrou důchodu a tvoří s důchodem jeden celek. Stěžovatelka souhlasí s rozsudkem Vrchního soudu v Praze ze dne 19. 8. 1996, č. j. 1 Cao 60/96, z něhož plyne, že se na tento příplatek nevztahuje prekluze. Jedná se však pouze o případ, kdy je příplatek podle § 25 zákona č. 119/1990 Sb. přiznáván k již vyplácené či spolu s přiznávanou a současně i vyplácenou dávkou důchodového pojištění, a tudíž bez ohledu na ust. § 56 odst. 1 písm. b) zákona č. 155/1995 Sb., kdy pak lze tento příplatek poukázat i za dobu delší tří let.

Mezi účastníky není podle stěžovatelky sporu o tom, že nárok na výplatu starobního důchodu, přiznaného od 1. 1. 1996 včetně příplatku podle § 25 zákona č. 119/1990 Sb. za dobu od 1. 1. 1996 do 6. 8. 2000 žalobci nevznikl, a tudíž nelze ani konstatovat, že byl žalobce v tomto období poživitelem důchodové dávky, neboť tuto dávku fakticky v uvedeném období nepobíral. Žalobce uplatnil žádost o starobní důchod dne 6. 8. 2003 a doplatek starobního důchodu mu byl s ohledem na § 56 odst. 1 písm. b) zákona č. 155/1995 Sb. poukázán až od 6. 8. 2000, což vede ke konstatování, že žalobce, kterému byl starobní důchod přiznán od 1. 1. 1996, je poživitelem důchodového pojištění až ode dne 6. 8. 2000. Proto příplatek k důchodu podle § 25 zákona č. 119/1990 Sb. nelze za dobu od 1. 1. 1996 do 6. 8. 2000 žalobci doplatit.

Stěžovatelka proto navrhl, aby Nejvyšší správní soud rozsudek Krajského soudu v Plzni zrušil a věc vrátil tomuto soudu k dalšímu řízení.

Ve vyjádření ke kasační stížnosti žalobce upozornil na skutečnost, že stěžovatelka nic nenamítá stran faktu, že nerespektovala právní názor v rozsudku Krajského soudu v Plzni ze dne 9. 10. 2007, č. j. 16 Cad 335/2006 - 33 a neuvedla ve výroku rozhodnutí výši doplatku důchodu žalobce. Tato skutečnost je již bez dalšího oprávněným důvodem ke zrušení napadeného rozhodnutí. Stěžovatelka vykládá rehabilitační ustanovení podle § 25 odst. 7 zákona č. 119/1990 Sb. v neprospěch žalobce. Jestliže však rehabilitační předpisy umožňují dvojí výklad, pak je třeba přihlídnout k názoru Ústavního soudu České republiky, který se k takovému dilematu již opakovaně vyslovil. Žalobce poukázal na nálezy Ústavního soudu ze dne 2. 6. 2005, sp. zn. I. ÚS 605/03, ze dne 1. 12. 2005, sp. zn. II. ÚS 290/05 o nutnosti posuzovat právní předpisy podle jejich účelu a smyslu, zvláště pak jde-li o předpisy k odstranění křivd vzniklých v minulém režimu; resp. nálezy Ústavního soudu ze dne 12. 3. 2001, sp. zn. II. ÚS 187/2000, a ze dne 1. 12. 2005, sp. zn. II. ÚS 290/05 a I. ÚS 2366/07 ze dne 26. 10. 2007 v obdobném duchu.

Nejvyšší správní soud přezkoumal napadený rozsudek z hledisek uvedených v ustanovení § 109 odst. 2 a 3 s. ř. s. vázán rozsahem a důvody uvedenými v kasační stížnosti. Z obsahu kasační stížnosti plyne, že jí stěžovatelka podává z důvodu uvedeného v § 103 odst. 1 písm. a) s. ř. s. Podle citovaného ustanovení lze kasační stížnosti podat z důvodu tvrzené nezákonnosti spočívající v nesprávném posouzení právní otázky soudem v předcházejícím řízení.

Nejvyšší správní soud předesílá, že zákon č. 119/1990 Sb., o soudní rehabilitaci, obsahuje různé typy odškodnění pro osoby, jež byly odsouzeny za činy, jež posléze zákonodárce

rehabilitoval. V rámci této satisfakce bylo v § 25 zakotveno i právo na odškodnění újmy, která těmto nezákonně odsouzeným vznikla jako důsledek věznění též v oblasti důchodového pojištění (neboť jejich nároky byly různým způsobem omezeny jak ve vztahu k dobám pojištění, tak i započitatelných příjmů). Ustanovení § 25 citovaného zákona je speciální úpravou odškodnění pro oblast důchodového pojištění, což ostatně zákonodárce předesílá v úvodu tohoto ustanovení. Zvoleným řešením byla jednak možnost přepočtu důchodu (jenž si nadále ponechal zcela svůj charakter a povahu dávky důchodového pojištění a sdílí režim všech dávek důchodového pojištění bez jakýchkoliv odchylek), nebo příplatku k důchodu (§ 25 odst. 7 - jako tomu bylo v nyní projednávané věci), jenž se ovšem podle předpisu důchodového pojištění (§ 98 zák. č. 155/1995 Sb.), stává součástí důchodu. Takovéto řešení bylo nutné již z toho důvodu, aby v budoucnosti bylo možno zachovávat výhody spojené například s valorizací dávek důchodového pojištění.

Není tudíž možno vztah úpravy obsažené v § 25 zák. č. 119/1990 Sb. a předpisů o důchodovém pojištění chápat jako vztah speciálního a obecného, ale na úpravy důchodu z titulu soudní rehabilitace je nutno nahlížet jako na integrální součást dávek důchodového pojištění. Pro důchody upravené z důvodu soudní rehabilitace tak nadále platí veškerá obecná ustanovení, například o nároku či výplatě těchto dávek.

Nejvyšší správní soud v posuzované věci vyšel ze skutečnosti, že podle § 98 zákona č. 155/1995 Sb. (obdobná úprava však platila i před 1. 1. 1996 v § 58a zákona č. 100/1988 Sb., o sociálním zabezpečení), se příplatek k důchodu podle zákona č. 119/1990 Sb., o soudní rehabilitaci, slučuje s procentní výměrou důchodu a tvoří s ní nadále jeden celek. Odškodnění podle zákona č. 119/1990 Sb., o soudní rehabilitaci, bylo ustanovením jeho § 25 promítnuto do oblasti důchodového zabezpečení (v současnosti důchodového pojištění), a to buď tak, že se doba nezákonného věznění promítla v konstrukci výpočtu důchodu poškozeného, a nebo byl důchod fakticky zvýšen o určité pevné částky.

Přestože je toto zvýšení o pevné částky nazýváno příplatkem k důchodu, Nejvyšší správní soud na tomto místě činí první dílčí závěr a zdůrazňuje, že nejde o samostatnou dávku, která by žila vlastním hmotněprávním i procesním životem, nýbrž již od 1. 8. 1991 (zákon č. 306/1991 Sb. novelizoval zákon č. 100/1988, o sociálním zabezpečení, a doplnil jej o § 58a) byla tato částka slučována s důchodem, ke kterému náležela, a tvořila s ním jeden celek. V současnosti se slučuje tato částka s procentní výměrou důchodu. Tato ustanovení transformují fakticky tyto částky v důchod. Jedním z důsledků skutečnosti, že příplatek tvoří – slovy zákona - s důchodem jeden celek, pak je, že na něj dopadá prostřednictvím důchodu i § 55 zákona č. 155/1995 Sb.

V posuzované věci tak jde o aplikaci § 55 zákona č. 155/1995 Sb., přičemž z hlediska skutkového není pochyb o tom, že stěžovatelka přiznala žalobci nárok na výplatu důchodu a příplatku ke starobnímu důchodu až na základě jeho žádosti o starobní důchod a příplatku ke starobnímu důchodu uplatněné u německého nositele pojištění dne 6. 8. 2003. Příplatek k důchodu náležel spolu s doplátkem k důchodu žalobci podle § 55 zákona č. 155/1995 Sb. 3 roky zpětně od uplatnění žádosti, tj. od 6. 8. 2000.

Je tomu tak proto, poněvadž zákon č. 155/1995 Sb. v § 55 odst. 1 stanoví, že nárok na důchod nezaniká uplynutím času; podle odstavce 2 nárok na výplatu důchodu nebo jeho části zaniká, není-li dále uvedeno jinak, uplynutím tří let ode dne, za který důchod nebo jeho část náleží (upravuje se též, kdy lhůta neplyne). Platí tedy obecné pravidlo o zániku nároku na výplatu uplynutím tří let ode dne, za který důchod nebo jeho část náleží – poněvadž nárok na výplatu vzniká splněním podmínek nároku, podmínek na výplatu a podáním žádosti o přiznání nebo vyplácení důchodu (§ 54 odst. 2 cit. zákona č. 155/1995 Sb.) Zánik nároku na výplatu bude časově spojován pravidelně s uplatněním žádosti o důchod.

Jinými slovy, zatímco nárok na důchod podle § 55 zákona č. 155/1995 Sb. uplynutím času nezaniká, jinak je tomu s nárokem na výplatu důchodu. Rozhodnutí o nároku na dávku (důchod) má pravidelně deklaratorní povahu. Dávkový (důchodový) nárok vzniká ex lege, nezávisle na procesní aktivitě oprávněného. Oproti tomu rozhodnutí o nároku na výplatu dávky (důchodu) je rozhodnutím konstitutivním. Nárok na výplatu dávky (důchodu) nevzniká pouze splněním hmotněprávních podmínek (u žalobce se tak stalo 1. 1. 1996), nýbrž jeho vznik je podmíněn i právním úkonem, kterým je žádost o přiznání nebo vyplácení důchodu, kterou žalobce řádně uplatnil dne 6. 8. 2003. V důsledku toho je možná situace, ve které se nacházel žalobce, kdy po dobu trvání nároku na důchod nemusí být splněny podmínky nároku na jeho výplatu a tudíž i výplatu příplatku k důchodu podle § 25 odst. 7 zákona č. 119/1990 Sb., a to na základě vzájemného vztahu obou částek.

Stěžovatelka tak podle Nejvyššího správního soudu postupovala správně, pokud vznik nároku na výplatu důchodu spolu s příplatkem k důchodu stanovila v napadeném rozhodnutí k 6. 8. 2000.

Nejvyšší správní soud proto musí přisvědčit námitce stěžovatelky tak, jak ji přednesla v kasační stížnosti, neboť krajský soud pochybil, pokud napadené rozhodnutí postavil mimo jiné na závěru, že žalobci náleží příspěvek ke starobnímu důchodu podle § 25 odst. 7 zákona č. 119/1990 Sb. již od 1. 1. 1996 a tímto právním názorem zavázal stěžovatelku v dalším řízení.

Krajský soud v dalším řízení zvaží i druhý důvod, pro nějž napadené rozhodnutí zrušil, a to s ohledem na skutečnost, že vyčíslení doplatku není rozhodnutím o zákonných nárocích ve věcech důchodového pojištění a není tedy součástí výroku rozhodnutí (srovnej např. rozhodnutí Nejvyššího správního soudu č. j. 3 Ads 15/2004 – 53 ze dne 9. 3. 2005, publ. pod č. 1033/2007 Sb. NSS).

Nejvyšší správní soud tedy uzavírá, že kasační stížnost stěžovatelky považuje za důvodnou, a proto napadený rozsudek Krajského soudu v Plzni zrušil a věc mu vrátil k dalšímu řízení (§ 110 odst. 1 s. ř. s.).

V dalším řízení je krajský soud vázán právním názorem vysloveným Nejvyšším správním soudem v tomto rozsudku (§ 110 odst. 3 s. ř. s.).

V novém rozhodnutí o věci rozhodne krajský soud i o náhradě nákladů řízení o této kasační stížnosti (§ 110 odst. 2 s. ř. s.).

P o u č e n í : Proti tomuto rozsudku **n e j s o u** opravné prostředky přípustné.

V Brně dne 26. srpna 2009

JUDr. Jaroslav Vlašín
předseda senátu